

אז למה בעצם צריכים דקדוק !?

שאלה : מדוע צריכים ללמוד דקדוק כדי לדעת את השפה האנגלית ?

תשובה : יש ללמוד את כללי השפה האנגלית כלומר את הדקדוק בדיוק כשם שחייבים ללמוד כללים באין ספור תחומים אחרים לאו דווקא שפות : כללי נהיגה בכביש, כללי התנהגות בבית הספר או במקום העבודה, כללי לבוש ועוד .
תדמיינו לכם אם היינו מסוגלים לנהוג בכביש ללא כללים.
השפה קיימת בכל חברה או עם או שבת כדי שתהיה תקשורת בין חברי אותה חברה. כדי שכולם יבינו את כולם הונהגו קודים או כללי שפה שמקובלים על בני האדם.
כללי הדקדוק של השפה האנגלית לא השתנו בצורה משמעותית במאות השנים האחרונות, יש גמישות יותר לשינוי בשפה המדוברת וכן באנגלית האמריקאית שהיא בייסודה יותר מודרנית חדשנית ומתחדשת, היא יותר "גמישה" וליברלית מהאנגלית הבריטית המסורתית והשמרנית .
אבל עיקר השינויים שחלים או חלו בשפה האנגלית הם באוצר המילים ולא בדקדוק.
את השפה אפשר להשוות לאורגניזם חי ונושם – כל הזמן משתנה.
כשם שיש בגופנו תאים שמתים עם הזמן כך גם מילים נעלמות מחיינו והם מושמטות מהמילון האנגלי המפורסם של אוקספורד שמתעדכן מידי שנה . וכשם שיש תאים בגופנו שמתחדשים כך גם נכנסות מילים חדשות לשפה ולמילון, הן משקפות את השינויים שחלים בעולם ובחברה מבחינות שונות כמו למשל : מדע וטכנולוגיה שמביאים איתם מילים חדשות ועדכניות. מילים אחרות שאינם מתאימות כנאמר כבר לרוח התקופה עוברות מן העולם ונשכחות.
מתוך כ 170,000 מילים בשימוש במילון אוקספורד, 1000 מילים לערך נוספים כול שנה, יש גם מילים שנעלמות מחיינו, הערכה שיש כ 50,000 מילים שנכחדו ושאינם בשימוש השפה האנגלית נוצרה על ידי "שבטים גרמניים" שנקראו אנג'לס וסקסונס שנכנסו לבריטניה במאה ה 5 אחרי הספירה .

שאלה : האם אפשר בכל זאת ללמוד את הכללים של השפה האנגלית אך ורק דרך "שמיעה" או קריאה בלבד ? (בהנחה שחיים במקום שהשפה היומיומית המדוברת בה היא איננה אנגלית) .

תשובה : בהחלט לא. מניסיוני כמעט בכל המקרים גם ילדים מוכשרים שניחנו ביכולת ללמוד ולהבין אנגלית ולהעשיר את אוצר המילים שלהם באופן מעורר כבוד דרך הטלוויזיה, סרטים, מוסיקה, אינטרנט ועוד, כאשר הם מתבקשים ליצור משפט פשוט ונכון מבחינה דקדוקית דרך כתיבה או דיבור, הם נתקלים בבעיה. גם תלמידי תיכון טובים שלמדו אנגלית מספר שנים ויש להם חוסר מסוים בכללי הדקדוק לא מסוגלים לכתוב חיבור או מאמר – אותו נדרשים לעשות בבחינת הבגרות. קריאה רבה של אנגלית והאזנה לאנגלית, ללא ספק, יכולים לעזור לשיפור דקדוק אבל רק באופן חלקי. את שאר כללי הדקדוק יש ללמוד בעזרת ספרים ו/או מורים.

מבוגרים שואלים אותי או יותר נכון "רוצים" לדעת אנגלית דרך דיבור. התשובה שלי : "לא בבית ספרינו". מחקרים הראו שלצעירים קל יותר "ללמוד שפות". אבל זאת בתנאי שהם חיים במדינה או סביבה בה מדברים אנגלית ברוב שעות היום. אם צעירים מוכשרים שחיים בישראל מתקשים ללמוד את כללי השפה "משמיעה" בלבד, אז מבוגרים בוודאי שיתקשו ללמוד את השפה רק משמיעה או דיבור. גם מבוגרים שמהגרים לארץ דוברת אנגלית וחיים בה יתקשו לשלוט בשפה ברמת שפת אם אלא אם יקבלו עזרה מקצועית. אנשים ששפת האם שלהם אנגלית לעולם לא יתקנו את השגיאות שלכם בעיקר מטעמי נימוס.
בתקופת מגורי הממושכת בלונדון נתקלתי בזרים רבים שחיים שם שנים ארוכות והם מדברים באנגלית שגויה. רק האנשים המשכילים שלמדו את כללי הדקדוק באופן יסודי ונכון שולטים יותר טוב בשפה באופן רהוט. דוגמא מוחשית מחיינו הם העובדים הזרים שחיים בישראל כבר שנים ארוכות, כמעט כולם מדברים עברית "רצוצה".
מדוע ? מכיוון שאף אחד מהם לא חלם אפילו ללמוד את הלשון העברית בבית ספר מסיבות מובנות. לסיכום : רבים מבינכם נרתעים, שונאים, פוחדים או מפחיתים בערך לימוד הדקדוק. אולי זו דעה קדומה מתקופת בית הספר למבוגרים שבכם. יש כאלה שמשלים את עצמם שאפשר "לחפף" וללמוד את השפה בשיטת זבנג וגמרנו. יש בתי ספר פרטיים שמבטיחים "להתחיל לדבר תוך שבועיים ..." (נו באמת) .

תלמידים רבים מתפתים ורק אחרי ששילמו ממיטב כספם התברר להם כי האמינו למה שרצו להאמין. האמת היא שהתהליך הוא ארוך יותר בסדר גודל של חודשים ארוכים ואף יותר מזה, תלוי בגורמים כמו : כמות החשיפה לאנגלית, מספר השיעורים שלוקחים, איכות המורים, כשרון והתמדה לאורך זמן. הדרך הארוכה ואולי קצת משעממת וקשה, היא הדרך הבטוחה והזולה, דהיינו לימוד הדקדוק צעד אחר צעד. **למי שאין התלהבות ורצון ללמוד , סבלנות , זמן פנוי וכסף פנוי שלא ילמד אנגלית !**

שאלה : מה יותר חשוב ללמוד את אוצר המילים של השפה האנגלית או הדקדוק ?

תשובה : אוצר המילים וכללי הדקדוק הם שמרכיבים יחדיו את השפה באופן משולב, לכן אי אפשר לוותר על מרכיב זה או אחר באם נרצה לשלוט בשפה באופן מוחלט. השפה האנגלית נחשבת לשפה עם אוצר המילים, בין הגדולים בעולם. חדשות לא כל כך טובות למי שמתקשה להעשיר את אוצר המילים, זו הסיבה שיש להשקיע יותר בהעשרת אוצר המילים, וזה לוקח זמן. אפשר להשוות את המילים של השפה ל"חומר" ואת הדקדוק ל"כלים". כמעט בכל תחום של החיים בו רוצים "ליצור", צריך שיהיה החומר אותו אנו רוצים "להפוך" לתוצר המוגמר בעזרת כלים מסוימים. למשל : לא נוכל לבנות בית למגורים אם יהיה ברשותנו רק חומרים כמו אבני בנין, מלט ועוד, כשם שרק כלים כמו מנוף או כלי עבודה שונים לא יהיו מספיקים כדי לבנות בנין. נכון הוא שכדי "להבין" שפה בדרגה מסוימת או אפילו "לדבר" כך שהמקשיב "יצליח" להבין את הדובר אז אוצר המילים יכול להספיק. אבל כדי לדבר או לכתוב אנגלית באופן רהוט ומדויק חייבים ללמוד את כללי הדקדוק. ההבדל בין אוצר המילים והדקדוק הוא לאוצר המילים לוקח יותר זמן ללמוד מהסיבה הפשוטה שאוצר המילים באנגלית הוא עשיר (הרבה יותר מהעברית). נתון סטטיסטי : סך כול המילים בשפה האנגלית הוא כ-200 אלף מילים, אבל אל דאגה, טוענים שאנשים דוברים אנגלית משתמשים רק ב 20,000- 30,000 מילים בשימוש יומי. זה גם כמות המילים שתלמידים שלומדים אנגלית כשפה זרה צריכים לדעת מצד שני, אנשים משכילים בעלי מקצועות חופשיים צריכים לדעת כמות גדולה יותר של מילים. את הדקדוק אפשר ללמוד יותר מהר, כי מדובר פה בכללים אותם יש ללמוד ולתרגל. בדרך כלל תלמידים שמתקשים באוצר מילים ילמדו את כללי הדקדוק ביתר קלות ותלמידים שיש להם בעיות זכרון ילמדו ויאהבו יותר את הדקדוק. הסיבה נובעת בעיקר מהאזורים במוח של כול אחד ואחד מאיתנו שאחראים לזיכרון, לימוד דקדוק של כללים, חשיבה מתמטית ועוד

אז מה זה בכל זאת דקדוק ?

דקדוק (grammar) הוא בעצם מערכת כללים שמאפשרת לנו לצרף ביחד מילים ולהפוך אותם ליחידות גדולות יותר : ביטויים (phrases), חלקי משפט (clauses) או למשפטים (sentences).

מילים (words)

מילים הם צירוף הגיוני ומוסכם של אותיות וצלילים שיוצר משמעות מסוימת.

נשתמש במילים ב 4- הקטגוריות החשובות בהם נצטרך להשתמש ולשלוט כדי ללמוד את השפה. את צמד הקטגוריות הבא : **קריאה וכתיבה** ניתן להצמיד ביחד, כי הם שני מיומנויות בהם מומלץ להשתמש בשלב הראשון של לימוד האנגלית כדי להבטיח לימוד שפה מהיר ורהוט יותר. הם גם קטגוריות אותם לומדים בבית הספר בעזרת העזרים הפשוטים והעתיקים ביותר דהיינו : ספרים מחברות וכלי כתיבה.

1. קריאה (reading)

השלב הראשוני בו יש להתחיל ללמוד אנגלית בצירוף עם הכתיבה, בו יש ללמוד את הצלילים והאותיות אשר מרכיבות את המילים. **הגייה (pronunciation)** - יש ללמוד לבטא או להגות נכון את האותיות והמילים, לשם כך רצוי ללמוד את תורת הפונטיקה (phonetics).

2. כתיבה (writing)

השלב הראשוני בשילוב עם הקריאה בו יש ללמוד כיצד לאיית את המילים בצורה נכונה כדי שיבינו מה אנו כותבים. לשם כך המורים עושים לנו **הכתבות (dictations)** כדי שנלמד **לאיית (spell)** באופן נכון את המילים. כדי ללמוד לאיית כראוי יש ללמוד את כללי האותיות והצלילים ולדעת לנתח או לחלק את האותיות במילים (בעיקר המילים הקשות והארוכות). אנו מכנים את התורה הזו בשם **מורפולוגיה - (morphology)**.

את שתי הקטגוריות הבאות : **שמיעת האנגלית ודיבור האנגלית** שמסייעות לנו בלימוד השפה גם ניתן לקשור ביחד. לא צריך להיעזר בספרים ומחברות או ללכת לבית הספר. הדוגמא הטובה ביותר הם תינוקות ומבוגרים שלא למדו בבית ספר ולומדים את השפה בדרך שבעל פה.

3. הבנה או "שמיעה" (listening and understanding)-

זוהי הקטגוריה שבה ניתן כאמור ללמוד את השפה בלי ללמוד קרוא וכתוב. כאמור, התינוקות הם הדוגמא הקלאסית, הם לומדים את השפה מהאם, מכאן המונח שפת-אם, או ילדים ישראלים בימינו שסופגים את השפה דרך משחקי המחשב בסמרטפון, הטלוויזיה, המוסיקה, המחשב, האינטרנט, ועוד. יש מבוגרים שחיים בארץ זרה ואינם לומדים את השפה בבית הספר ואז בלית ברירה הם "מצליחים" איך שהוא להבין את השפה ולתקשר עם הסביבה אבל במחיר יקר של ידיעה שטחית ועילגת של השפה, ברוב המקרים הם יפתחו קשיים בכל 4 האספקטים של השפה בעיקר בדיבור.

4. דיבור (speaking)

הקטגוריה שקשורה להבנה אך בדרגה קשה וחשובה יותר. הדיבור הוא בעצם "המוצר האולטימטיבי" של ידיעת השפה, זהו "הגביע הקדוש" שכולם רוצים להשיג הכי טוב מהסיבה הפשוטה שהדיבור הוא המיומנות השמישה, הזמינה והפרקטית ביותר בחיי היום יום. למרבה הצער זו הקטגוריה הנחשקת אך גם הקשה ביותר מבין הארבעה (האחרים כאמור, הם קריאה, כתיבה ושמיעה). אבל רוב האנשים לא מבינים או לא רוצים להאמין שכדי לדבר אנגלית נכון ובאופן ושוטף עליהם לשפר תחילה את שאר הקטגוריות.

לסיכום : כדי לקרוא, לכתוב, להבין ולדבר אנגלית באופן נכון עלינו ללמוד את הכללים של השפה האנגלית דהיינו את הדקדוק.

הדקדוק מכסה 3 אספקטים של השפה :

1. מבנה המשפטים.
2. הפונקציה שממלאים המילים במשפט : ישנם 2 סוגי מילים : מילות תוכן (content words) ומילות מבנה (structure)
3. סידור המילים במשפט בסדר מסוים ומוסכם שייתן משמעות הגיונית.